

De Theatercollectie in 2020 – een terugblik

1. Inleiding

Het jaar 2020 stond, net als bij iedereen, ook bij ons in het teken van de coronapandemie. Als team uitvoerende kunsten stonden we juist in de startblokken en waren we compleet om diverse nieuwe projecten aan te pakken en bestaande projecten verder uit te bouwen, toen we in maart niet meer naar ons kantoor en depot konden. Sindsdien hebben we met het team elke week online bijeenkomst gehouden om zo de voortgang van de werkzaamheden te kunnen waarborgen maar ook om ons gezamenlijk welzijn in de gaten te houden. Slechts eenmaal hebben we elkaar fysiek – maar op een afstand – gezien. In de zomermaanden konden enkelen van het team wel weer terecht in het depot, tot dat ook in december niet meer mogelijk bleek.

Desondanks is er veel en hard gewerkt zoals in dit verslag te lezen is. Er waren veel aanvragen van gebruikers die we alleen maar digitaal konden afdoen. De enorme investeringen die we in het verleden gedaan hebben om grote delen van de collectie te digitaliseren wierpen hun vruchten af. Er is werk verzet ter verbetering van data in de database, het koppelen van afbeeldingen aan beschrijvingen en het verbeteren van de data in de Theaterencyclopedie. Allemaal zaken die de medewerkers thuis konden doen.

Fysiek bezoek aan de onderzoekszaal of het depot was onmogelijk, evenals de fysieke rondleidingen voor studenten. Acquisities moesten in een wachtrij worden geplaatst omdat de quarantaineruimtes gesloten waren.

In 2019 hebben we besloten dat de Muziekcollecties en de Theatercollecties één team vormen. Hoewel corona ook daar roet in het eten gooide zijn er wel degelijk stappen gezet tot een verdere integratie. De jaarverslagen zijn nog gescheiden dit jaar.

Aanvraag Basisinfrastructuur 2021-2024

Na een jarenlange intensieve lobby door het bestuur van de stichting TiN en de directie van Allard Pierson heeft de Minister van OCW op verzoek van de Tweede Kamer binnen de Basisinfrastructuur structureel een functie gecreëerd voor beheer, behoud en ontsluiting van de sectorcollectie podiumkunsten (Regeling op het Specifiek Cultuurbeleid, artikel 3.27). Voor bepaalde sectortaken werd daarnaast artikel 3.28 in het leven geroepen: Netwerk- of platformfunctie sectorcollecties podiumkunsten. Voor beide functies kon ten hoogste aan één instelling subsidie worden verstrekt. Beide aanvragen voor subsidies zijn eind januari 2020 ingediend.

In juni 2020 gaf de Raad van Cultuur een positief advies over de aanvraag voor beheer, behoud en ontsluiting (3.27) door de Stichting Steunfonds Allard Pierson. De aanvraag ging om € 500.000 per jaar voor het behoud en beheer van de voormalige collecties NAGO, MCN en TiN.

Zie <https://allardpierson.nl/nieuws/positief-advies-voor-verweesde-collecties-in-basis-infrastructuur/>

De Raad voor Cultuur heeft op een later moment tevens positief geoordeeld over aanvraag in het kader van de netwerkfunctie voor sectorcollecties (3.28), ingediend door Beeld en Geluid als penvoerder namens een consortium van zeven instellingen onder de naam 'Podiumkunst.net' (een eerste aanvraag was door de Raad als onvoldoende gekwalificeerd). De Minister heeft dit advies op 16 december 2020 overgenomen. Hiermee kan Podiumkunst.net van start. Allard Pierson en de Stichting Theater in Nederland zijn twee van de initiatiefnemers van dit consortium. Podiumkunst.net is het nieuwe netwerk en platform voor digitale collecties op het gebied van de podiumkunsten. Het netwerk brengt digitale samenwerking tot stand tussen verschillende typen instellingen, van theatergroepen tot muziekarchieven. Het platform maakt (de relaties tussen) hun collecties beter zichtbaar en vindbaar en wil een inspiratiebron zijn voor kunstenaars, ontwerpers en publiek. Het team podiumkunsten zal bij diverse projecten betrokken zijn en de Theaterencyclopedie kan worden betaald uit deze subsidie.

2. Collectiebeheer

Werk aan de collectie

Achter de schermen wordt doorlopend aan de Theatercollectie gewerkt.

In 2020 zijn in totaal 8707 nieuwe objecten, 731 nieuwe boeken/teksten, en 40 nieuwe records voor AV materiaal in de database beschreven. Ook zijn ruim 1300 afbeeldingen gekoppeld in Adlib en 180 CENETON¹ teksten digitaal ontsloten.

ProgrammaboekjesProject

De theatercollectie beheert een belangwekkende verzameling programma's. In 2005 werden ca. 26.000 programma's van producties tot 1950 gedigitaliseerd, individueel geregistreerd en via [de catalogus](#) ontsloten. Hierbij ontstonden abusievelijk dubbele (en daarmee overbodige) premièrerecords in de productiedatabase. In het "programmaboekjesproject" werkten Brenda Bernard en Manon Wittebol zich in ongeveer een jaar door de ca. 6.000 programma's van Muziektheater heen, met behulp van [CREATE](#) en de Annalen van de operagezelschappen in Nederland 1886-1995. Begin 2020 konden hierdoor ruim 800 overbodige records worden verwijderd.

Na Muziektheater kon gestart worden met de ca. 25.300 premièrerecords Toneel. Per september 2020 vult Milco Feijnenbuik, hoofdredacteur van Theaterencyclopedie, de projectgroep aan. Niet alleen het digitale programma, maar ook de informatie op het programma en het oude record worden overgeheveld naar het juiste premièrerecord. Deze worden aangevuld met data zoals betrokken personen, rolverdeling en premièredatum. De Theaterencyclopedie is door al deze inspanningen enorm verrijkt. Niet alleen door de toevoeging van pagina's van producties tot 1950, waaronder die van het oudste programma [De dood van eerlykheid en trouw veroorzaakt door de ondergang der Bataafsche Vryheit \(1751\)](#), maar ook door de data betreffende theaters (premièrezalen), producenten en acteurs.

Stand van zaken eind 2020: in totaal zijn 7000 dubbele premièrerecords uit de productiedatabase verwijderd.

¹ Ceneton: Census Nederlands Toneel. <https://www.let.leidenuniv.nl/Dutch/Ceneton/>

De samenwerking met / het gebruik van de collectie vanuit de Universiteit van Amsterdam

Hoewel bezoek aan het depot en het fysiek raadplegen van de collectie vanwege de corona-crisis maar beperkt mogelijk was, is er ook in 2020 binnen de leerlijn 'Contact met de Collectie' door BA-studenten van de UVA onderzoek gedaan naar de collectie. In september-oktober verdiepten de deelnemers aan het vak 'Allemaal theater' zich in de wereld van cabaret, revue, musical en circus. Een groot aantal 19^e-eeuwse 'cartes de visite' (acteurs- en artiestenportretten op klein formaat) werd geïdentificeerd en van precieze informatie voorzien. Daarna werd aanvullend onderzoek gedaan naar een aantal curiosa. Het leidde tot een tiental lemma's voor de theaterencyclopedie, van onder meer de servetten van Max Tilleur, de gitaar van Willy Vervoort en een tekst van Herman Brood voor Ramses Shaffy. Zie verder

https://theaterencyclopedie.nl/wiki/Curiosa_uit_de_Theatercollectie.

In de periode februari - mei 2020 deden studenten onderzoek naar teksten – en hun opvoeringsgeschiedenis - uit de In reprise Top-100. De onderzoekjes leverde onder meer interessante inzichten op over de verbeelding van 'de ander' (aan de hand van stukken van Fabricius en Slauerhoff).

In het kader van het project *In reprise*, verscheen in 2020 een essaybundel waar verschillende stafleden van Theaterwetenschap aan bijdroegen. In *In reprise. Tweeëntwintig Nederlandse en Vlaamse toneelteksten om opnieuw te bekijken* (AUP) verschenen essays over onder meer *Suiker* (Claus), *Leedvermaak* (Herzberg), *De Buddha van Ceylon* (De Boer) en *Gif* (Vekemans). Daarbij werden alle essays geïllustreerd met een tekening of prent uit de Theatercollectie. De theatercollectie maakte het boek ook financieel mogelijk.

Ook in 2020 maakten meerdere studenten in het kader van hun BA- of MA-scriptie, gebruik van de Theatercollectie. Er werden scripties geschreven over onder meer *Op hoop van zegen*, musical maar ook over Eric de Vroedt (MA). De MA-scripties zijn opgenomen in de collectie van de UBA en via de betreffende catalogus raadpleegbaar.

Toegang tot de collectie

De makkelijk vindbare en toegankelijke website www.tin.nl (in 2020 waren er 7595 unieke bezoekers) bevat informatie over de collectie en over het raadplegen ervan. De website leidt direct naar de online catalogus die toegang biedt tot de gehele collectie, zowel de collectie van de mediatheek, als de erfgoedcollectie.

Het raadplegen van de boeken, teksten en gedrukte bladmuziek

Al deze materialen kunnen online worden aangevraagd en worden ingezien in de Studiezaal van de Bijzondere Collecties op de Oude Turfmarkt, of in een andere bibliotheek van de UvA. Deze aanvragen lopen over het algemeen goed; om hoeveel aanvragen het gaat is niet te zeggen, omdat het aantal aanvragen per vakgebied of collectie niet wordt bijgehouden.

Het raadplegen van de erfgoedcollectie in de depots in Amsterdam-Zuid Oost

Door de uitbraak van de coronapandemie en de coronamaatregelen die daarop volgden, zoals tweemaal een periode van strenge lockdown vanaf maart 2020, waren zowel de studiezaal als het depot grote delen van het jaar gesloten en dus onbereikbaar voor het publiek. Daardoor zijn de cijfers van het aantal raadplegingen van de collectie over 2020 veel lager dan in voorgaande jaren.

Omdat het om kwetsbare materialen gaat, kan slechts een klein deel van de erfgoedcollectie in de Studiezaal aan de Oude Turfmarkt opgevraagd worden. In 2020 zijn daarvoor 15 (70 in 2019) aanvragen gedaan uit het depot. Het gaat daarbij om tijdschriften, foto's, recensies, personaliamappen, archieven, bijzondere uitgaven en handschriften, en productiemappen. De overige collectie-onderdelen moeten op afspraak in het depot in Zuidoost worden ingezien. In 2020 kwamen 41 bezoekers naar het depot (in 2019 kwamen er 142 bezoekers).

Rondleidingen door het depot

Deze vonden alleen virtueel plaats, aan de studenten Theaterwetenschappen UvA, twee onderzoekstudenten van het vak Archiving Art UvA en 11 masterstudenten van 'Greek and Roman theatre and its receptions from ancient Athens to nowadays Amsterdam'.

De Theater Collectie Selectie van seizoen 2019-2020

Sinds 2003 worden uit het grote aantal voorstellingen in Nederland (variërend van 1100 tot 1600 premières per jaar) ongeveer 100 voorstellingen gekozen waar actief een affiche, een set foto's en een video van verzameld wordt voor de Theatercollectie. Deze ongeveer 100 voorstellingen worden gekozen door een externe commissie van deskundigen.

Vanwege de coronapandemie en de daaruit voortkomende sluiting van de theaters, vonden er tussen 12 maart en 1 juni 2020 slechts enkele (online) premières plaats. Hierdoor ligt het totaal aantal premières in het seizoen 2019/2020 lager dan gemiddeld. De TheaterCollectieSelectie is gebaseerd op een evenredig deel van het totaal aantal premières, en omvat voor dit seizoen 78 producties.

De selectie is gepubliceerd op de Theaterencyclopedie, zie:

https://theaterencyclopedie.nl/wiki/TheaterCollectieSelectie_2019-2020

Aanwinsten

In 2020 werd een Japanse houtgravure uit 1886 aangekocht, gemaakt ter gelegenheid van het optreden van Circus Chiarini in Japan.

De Japanse kunstenaars Yoshu Chikanobu en Masanobu Sakuradai maakten hiervan prachtige houtgravures. Eén daarvan is in 2020 aangekocht met steun van de Stichting Vrienden van het Allard Pierson en maakt nu deel uit van de Theatercollectie.

Andere aanwinsten:

- Bijna 80 poppen van Feike Boschma geschonken door zijn vrouw en met behulp van Aenny Verhaek verwerkt en beschreven. https://theaterencyclopedie.nl/wiki/Feike_Boschma
- Collectie danseres Toke Herben (1936-2020); twee kostuums en zes plakboeken
- Collectie Emerald Phoa: vijf koffers met goochelmateriaal
- Documentatie Aktie Tomaat
- Elf plakboeken van Conny Stuart. Deze zijn direct gedigitaliseerd.
- Twintig digitale video opnamen van musicals van Chris Nierop

Voortgang beschrijving Circuscollectie

Eind 2019 is het project Plan van Aanpak Circuscollecties (2016) formeel afgerond. Dat betekende dat is afgerekend met één van de financiers, het Amsterdams Universitair Fonds (AUF), waarin de gelden van Rietje en Jaap Best Fonds waren ondergebracht. In totaal heeft AUF € 302.500,- bijgedragen. Ook de St. TiN heeft veel bijgedragen uit het Linssenfonds en wel voor een bedrag van € 60.000,-.

Hoewel er meer is uitgevoerd dan in 2016 voorgenomen, zijn de activiteiten voor de circuscollecties nog niet tot een eind gekomen. Dankzij het Linssen fonds (dat is ondergebracht bij de Stichting TiN) en de extra OCW gelden voor de Theatercollectie kunnen we de komende twee jaar vooruit (2020-2021). Hiervoor is een Plan van Aanpak 2020-2021 geschreven, waarvan in 2020 het volgende is gerealiseerd:

1. Verwerken van alle correcties van Linssen op de beschrijving van zowel de grote als de kleine circusaffiches, waaronder ook de Friedländers uit de collectie Best.

2. Beschrijving van de klein formaat circusaffiches uit de collectie Linssen. In totaal 6777 affiches zijn aangevuld in Adlib met: standplaats, titel, koppeling naar het juiste circus, koppeling met artiest waarvan notities zijn in collectie Linssen, de trefwoorden (land, onderwerpstrefwoorden), jaartal en seizoen.
3. Het knippen van de gescande circuskaarten van de ruim 5000 circussen is afgerond. Alleen het koppelen van deze kaarten en van de legenda aan de circussen in Adlib moet nog uitgevoerd worden door digitale diensten in 2021.
4. Het koppelen en aanvullen van de beschrijvingen van ruim 300 records grafiek uit de collectie BEST.

Zoals ook in vorige jaren, werd regelmatig (één tot tweemaal per week) telefonisch met Herman Linssen overlegd, en in de zomer is mondeling met hem in Weert de stand van zaken besproken. Overeengekomen is dat de collectie grafiek en tekeningen, die nog in Weert zijn, gedigitaliseerd zal worden; Herman Linssen heeft daartoe al een beschrijving van de collectie gemaakt en alles ingepakt in mappen. Ook het verhuizen van het overgrote deel van de circuscollectie (72 meter) vanuit Weert naar het depot in Amsterdam is met hem besproken. Dit zal naar verwachting in 2021 plaatsvinden.

3. Bruiklenen

In 2020 zijn voor de volgende tentoonstellingen, beide in Allard Pierson, bruiklenen aangevraagd en geleverd:

Affiche revue Maandaghouders, 1896 en Affiche revue Naar den Eiffeltoren, 1889 – uit Tentoonstelling Amsterdam Creatieve stad

Tentoonstelling Amsterdam, Creatieve stad 1600-1900

Voor deze tentoonstelling, waarin in drie zalen en tijdvakken de Amsterdams cultuurgeschiedenis gepresenteerd werd, zijn 32 objecten uit de Theatercollectie in bruikleen gegeven.

Meer info, zie <https://allardpierson.nl/bezoek/amsterdam-creatieve-stad-1600-1900/>

Affiche Ida Fuller, 1901; Affiche La Loie Fuller, 1906; uit tentoonstelling Godinnen van de Art Nouveau

Tentoonstelling Godinnen van de Art Nouveau

Vorbereidingen zijn getroffen voor een tentoonstelling gewijd aan de fascinatie voor de vrouw in de Art Nouveau. Deze zal echter pas in 2021 te zien zijn. Er zijn 13 objecten uit de Theatercollectie te zien.

Meer info zie <https://allardpierson.nl/events/godinnen-van-de-art-nouveau/>

4. ‘Marketing’ collectie

Er worden regelmatig activiteiten georganiseerd die de Theatercollectie onder de aandacht brengen bij het publiek. Zo wordt de collectie levend gehouden en worden ook nieuwe geïnteresseerden geattendeerd op het bestaan van de collectie. Door de maatregelen rondom Covid-19 was het echter niet mogelijk bijeenkomsten te organiseren.

In 2020 werd desondanks de “Studio” geopend in de openbaar toegankelijke ruimte van het Allard Pierson (de AP-live zone). In deze ruimte kan de bezoeker kennismaken met de audiocollecties van het Allard Pierson. De audiocollecties zijn afkomstig van het Muziek Centrum Nederland (Nederlands Jazz Archief, Nederlands Pop Instituut, Donemus en Gaudeamus) en Stichting TiN.

Via een link op de smartphone kan binnen het Allard Pierson een eigen keuze gemaakt worden uit een selectie geluidsopnamen.

Analoge geluidsopnamen (zoals banden en cassettes) worden hier door vrijwilligers omgezet in digitaal materiaal.

Meer info zie: <https://allardpierson.nl/bezoek/allard-pierson-live/>

Publicatie Wat wil Buba zelf

In de Groene Amsterdammer verscheen een artikel van de hand van Paul Q. de Vries over de verschillende inzichten over het verbod op wilde dieren in het circus. Het artikel is ook te beluisteren als podcast. De Vries schreef een goed en genuanceerd verhaal, dat mogelijk werd gemaakt door Het Willem Rodenhuis Fonds, één van de fondsen op naam van Stichting TiN.

Zie: <https://www.groene.nl/artikel/wat-wil-buba-zelf>

Over het Willem Rodenhuis fonds zie: <https://tin.nl/willem-rodenhuis-fonds/>

Publicatie unieke Beardsley bij de Theatercollectie

In voorbereiding van de tentoonstelling *Godinnen van de art nouveau* in het Allard Pierson stuiten de onderzoekers op een bijzondere tekening in de theatercollectie.

Sander Bink zocht uit hoe deze tekening in ons archief belandde.

Zie <https://ab2020.org/unique-beardsley-find-in-amsterdam-theatre-collection/>

In januari verscheen van de hand van Hans van Keulen een artikel over de geschiedenis van de theatercollectie in TM. Zie <https://tin.nl/wp-content/uploads/2020/01/geschiedenis-theatercollectie-2020.pdf>.

5. Productiedatabase

In de Productiedatabase worden de gegevens verzameld van alle premières in Nederland van professionele theater- en dansvoorstellingen. De vroegst beschreven voorstelling dateert uit 1751; de gegevens van premières na 1945 in Nederland zijn nagenoeg compleet. De meest recente gegevens zijn de voorstellingen van vandaag, morgen en het volgende seizoen.

Nieuwe premières worden ingevoerd aan de hand van data van producenten zelf, gegevens uit programmaboekjes en data op websites van producenten. De invoer van de nieuwe theaterproducties wordt gedaan in nauwe samenwerking met de Theaterkrant. Om de kwaliteit van

de invoer te waarborgen worden alle nieuw ingevoerde theaterproducties gecontroleerd door medewerkers van de Theatercollectie.

De productiedatabase wordt dagelijks aangevuld met nieuwe premières. In 2020 zijn in totaal 885 nieuwe premières in de productiedatabase ingevoerd.

6. Theaterencyclopedie

Voor de Theaterencyclopedie was 2020 een jaar van een nieuwe start. In februari werd begonnen met het realiseren van de plannen die de nieuwe hoofdredacteur Milco Feijnenbuik in zijn eerste maanden (vanaf september 2019) had bedacht. Tegelijk was 2020 natuurlijk ook een jaar waarin, door de corona-omstandigheden, niet alles tot uitwerking kon komen.

In februari 2020 is de Theaterencyclopedie gestart met themaweken. Elke drie à vier weken staat een ander thema centraal op de website, zoals het oeuvre van Conny Stuart, theater in de Tweede Wereldoorlog of de nieuwste generatie mimespelers. Zie het complete overzicht onderaan [deze pagina](#). Het achterliggende idee is om mensen aan de hand van specifiekere onderwerpen makkelijker te stimuleren om mee te schrijven aan de Theaterencyclopedie. Opvallend is dat personen en het genre 'musical' beter lijkt aan te slaan dan andere thema's.

De onderwerpen van de themaweken worden simultaan behandeld op de Facebookpagina, waar gemiddeld eens per drie dagen een bericht wordt geplaatst. Denk aan een bij het thema passende pagina van de website, maar ook bijpassend collectiemateriaal of een [interview](#) met een theatermaker.

Op inhoudelijk vlak is er gedurende het afgelopen jaar ingezet op de ontwikkeling van een aantal nieuwe soorten pagina's, naast de al bestaande pagina's over producties, personen, producenten en locaties. Sinds juni 2020 is het mogelijk om pagina's aan te maken over *theaterwerken*, waarop informatie te vinden is over de inhoud en achtergrond van een bepaald (repertoire)stuk. Tevens is het mogelijk om door de tijd te bladeren aan de hand van de nieuwe jaar- en seizoenspagina's. Verder zijn er pagina's met visuele tijdlijnen, familiestambomen en specifieke locaties in ontwikkeling. Ook wordt gekeken naar de mogelijkheid om audiovisueel materiaal uit de collectie opnieuw een plaats te geven in de Theaterencyclopedie.

Afgezien van deze inhoudelijke ontwikkelingen stond 2020 ook in het teken van een grote technische omvorming. Om de Theaterencyclopedie semantisch veel beter doorzoekbaar te maken, is in samenwerking met de WikiWerkers en Digitale Diensten (UvA) een project gestart om de categorietoewijzingen omtrent personen op de productiepagina's om te vormen naar een connectie door middel van eigenschappen. Hiervoor moeten alle ruim 80.000 productiepagina's worden omgevormd, zonder dat er gegevens verloren gaan. Dit proces is naar verwachting eind maart 2021 voltooid.

Het vaste team van vrijwilligers heeft ook dit jaar duizenden pagina's aangemaakt, aangevuld en verbeterd. Vanwege de coronacrisis en de beperkingen die deze met zich meebracht, hebben ze dit jaar meer kunnen doen dan gemiddeld. Naast het vaste team heeft de website ook een

aantal nieuwe vrijwilligers aangetrokken, die op projectbasis bezig zijn rond een bepaald thema, zoals dansinstituten en de cabaretgeschiedenis.

In 2020 is een flinke toename in bezoekersaantallen te zien. Waar de website in 2019 nog 196.284 bezoekers trok, steeg dit in 2020 tot 319.883; een stijging van bijna 63%. Het aantal paginaweergaven groeide tegelijk met 47,56% naar 1.224.287 bezochte pagina's in 2020.

Vanwege de coronapandemie zijn enkele voorgenomen plannen en projecten niet gerealiseerd. Zo is het verbeteren van het contact met de opleidingen in een lagere versnelling van start gegaan. De aangeschafte videoapparatuur heeft, door de beperkingen en het thuiswerken, voornamelijk de binnenkant van de kast gezien. En het vergroten van de zichtbaarheid op evenementen als de Uitmarkt of in het Allard Pierson is ook nog niet tot uiting gekomen, behalve tijdens de heropening van het museum.

Maar gelukkig gloort er hoop aan de horizon. Waar de focus gedurende 2020 door de omstandigheden vooral lag op de ontwikkeling van de website, lijkt 2021 weer meer kansen en mogelijkheden te gaan bieden om in te zetten op het vergroten van de bekendheid en zichtbaarheid van de website.

7. Medewerkers

In 2020 hebben de volgende medewerkers zich ingezet voor de Theatercollectie:

Hans van Keulen (conservator/teamleider)

Gonneke Janssen (informatiespecialist theater)

Manon Schooneman (informatiespecialist theater),

Peter Odding (collectiebeheerder, team Behoud en Beheer)

Julia Hartendorp (collectiebeheer, team Behoud en Beheer)

Milco Feijnenbuik (Theaterencyclopedie)

Eva van der Weerd (invoer premières in de Productiedatabase)

Tuja van den Berg (integratie en beschrijving Circuscollecties)

Brenda Bernard, Manon Wittebol (Project Programmaboekjes)

Stagiaires:

Vrijwilligers: Dhian Siang Lie, Menso Carpentier Alting, Aart Blom (redactie Theaterencyclopedie);

Leonie Sterenborg (kostuumcollectie)